

MUSIKKMAGASIN

Klassisk®

AKSJON FOR
NORSK MUSIKKARV

FRANZ SCHREKER

SALONENS WIEN

JO STRØMGREN

MATHIAS EICK

MEDICI.TV

EKSKLUSIVT INTERVJU MED

Riccardo Muti

1/2009 110 sider, kr 79,- inkl. mva.

INTERPRESS NORGE

NYTT PÅ CD · BØKER · NYTT PÅ DVD

Foto: Sergio Stanzani

innhold

Foto: Giovanni Fabiani/Officina

Foto: MOC - Anni Munkkyluoma

Foto: Massimo Sestini/Contrasto

Illustrasjon: Nils Erik B. 2012

Illustrasjon: Nils Erik B. 2012

Illustrasjon: Nils Erik B. 2012

10 Riccardo Muti

18 Wien - City of Dreams

22 Franz Schreker, uteglemt komponist

26 Noter og unoter

36 Jo Strømgrens klassiske favoritter

40 TrondheimSolistene

44 Agathe Backer Grøndahl

46 Aksjon for norsk musikkart

50 Nytt på CD

62 Lebrecht: Den rasende regissøren

64 Delutt

66 En anderledes koreograf

70 medici.tv

74 Stemmen fra Litauen - Violeta Urmana

78 Mathias Eick

82 En intellektuell, egoistisk greie

88 I bil til operaens Spania

92 Nytt på DVD

96 Bøker om musikk

NORSK KULTURRÅD

Sjefredaktør: Mona Levin · Redaksjonsråd: Marit Gaastrand, Hilde Holbæk-Hansen, Mona Levin · Skribenter: Marte Anderson, Magnus Andersson, Ole Eggestad, Per Arne Frøen, Hilde Holbæk-Hansen, André Jerman, Neil Jones, Anne B. Klungberg, Norman Lehnardt, Mona Levin, Raphael Moxel, Bjarne Nørten, Lisbeth Reebert, Fredrik Rutter, Teje Strøm Olsen · Konsilient: Keril Cysung · Design/layout/grafisk produksjon: Allegro Reklambyrå, Sandefjord · Foto: Siva Lelli, Richard Haugson/Philharmonia Orchestra, Universal Edition Vienna, Åsa Maria Kolonhagen/El Miraculo, EMI, Finn Bjarne Bergius Hermansen, MIM, Lisbeth Reebert, Nicki Twang, Ellen Ugelstad/POING 2007, Don Forsberg, Felix Brunsle/Deutsche Grammophon, Manu Theobald, Erik Berg, Teykby Leslie-Spinkis, TrondheimSolistene, MIC, E. Bober/Gring Arkivene, ENO, Opera Island, Jo Strømgren Kompani/Knut Bry, medici.tv, Christine Schneider, Antonio Boffi, André Jerman, Lisa Hardin, Knut Lillo, Neil Jones m.fl. · Forsidefoto: Siva Lelli · Henvendelser til redaksjonen: e post: klassisk@meromedia.no eller Klassisk Musikkmagasin, Pb. 11, 3201 Sandefjord · Annonser: Morten Olsen, e post: morten@meromedia.no · Trykk: O7 Gruppen AS · Ansvarlig utgiver: Meromedia AS, Morten Olum · Tlf.: 33 42 15 75, Fax: 33 42 15 71 · Abonnement: klassisk@meromedia.no eller Klassisk Musikkmagasin, Pb. 11, 3201 Sandefjord.

Riccardo Muti

HAN ER EN LØVE BLANT ORKESTERDIRIGENTER, GØDT KJENT FOR SIN FLØTTE PROFIL, SIN FASTHET, SINE NØYAKTIGE FREMI ØRKLISER, OG FOR ALLENERGIEN HAN BRINGER MED SEG. RICCARDO MUTI VISER DENNE MIDDLELHAVSENERGIEN I HVER ENLSTE TOLKNING VED STRIKT Å FØLGE PARTITURET, AKKURAT SOM TOSCANINI GJØRDE, DEN LEGENDARISKE DIRIGENTEN SOM MUTI ANSER Å VÆRE ARVTAGER ETTER.

Av Piero Anna Franini
Foto Silvia Lelli

Muti har klarert til topps på dirigentpyramiden, i en av de mest ambisiøse og verdifulle profesjonene man kan ha, og han er inkarnasjonen av dirigenten i en brytningstid. Orkesterloven Riccardo Muti er italiensk, 67 år gammel, og han var operasjef på La Scala Milano i 19 år - etter først å ha ledet London Philharmonic,

Philadelphia-orkesterer og Maggio Musicale Fiorentino.

Riccardo Muti er Wienfilharmoniens favorittdirigent, og det er wienerne som har gitt ham de mest prestisjetunge oppdragene i de senere år som innledningen av Mozart-året i 2006, feiringen til Karajans ære, forskjellige nyttårskonserter, og spesielt konserten som innledet det nye millenniet. Han er med andre ord fast gjest i Wien og ved Salzburg-festivalen.

Han kjøpte faktisk et hus i den østerrikske byen Anif, ved siden av Herbert von Karajans hus (hans butler arbeidet for Karajan). Siden den stormfulle skilsmissen fra La Scala, våren 2005, har de største orkestrerene rundt om i verden gjort kur til ham, men han har avslått alle frierier.

- Nå vil jeg dra fordel av min uvanlige frihet. Jeg vil selv velge hvem jeg skal arbeide med, når og hvor jeg skal arbeide, uten å behøve å bekymre meg

om noe annet, sier han under vårt møte i Ravenna, der han bor sammen med sin kone Cristina – produsent for og sjelen i den lokale internasjonale festivalen – og deres tre barn: Chiara, skuespiller og gift med den franske pianisten David Fray, Francesco, arkitekt og far til Mutis' første barnebarn, og Domenico, en ung jurist.

Da han i juni i fjor bestemte seg til å overta Chicago-Symfonien (CSO) på fast basis i fem år fra 2010/

2011-sesongen, var det derfor en stor overraskelse for alle. På den andre siden gjenoppsto det gamle kjærlighetsforholdet med orkesteret i løpet av Europa-turneen høsten 2007 – og CSO regnes som ett av verdens fem beste.

KJÆRLIGHET OG KJEMI

Dessuten er orkesteret villig til å gi Muti en årgasje som ellers bare rockestjerner får, rundt \$2,3 millioner – ca. 15 millioner kroner. I følge Chicago Tribune kunne ikke New York Philharmonic bære råd til å betale så mye. Muti svarer på disse kommentarene ved å forklare at mellom orkestret og ham handler det ikke bare om penger, men om kjærlighet – om kjemi...

Etter å ha vært å la carte-sjef i noen år, søkte jeg igjen en fast stilling i et orkester jeg kan uttrykke mine iolkninger og ideer gjennom, og samtidig, som musikk-sjef, være med på å prege en musikk-institusjon. Denne faste stillingen gir meg også anledning til å planlegge begivenhetene ordentlig, sier Muti, som regner med å vie rundt tre måneder hvert år til orkesteret, turneer inkludert. Hans arbeid ved CSO er en følge av den store innsatsen han gjorde ved sitt forrige, lange Amerika-opphold, da han var musikk-sjef for Philadelphia-orkesteret.

Disse to orkestrene har forskjellig personlighet og er former av to forskjellige kunstneriske ledere. Leopold Stokowski ba innstendig Philadelphia-musikerne om å lete frem klangfarger, mens Fritz Reiner preget følelsen for strenghet og ekstrem presisjon inn i CSO. Chicago-orkesteret er kraftfullt og solid, med en legendarisk blåserrekke. I de siste månedene er strykerne blitt mykere og mer europeiske ved å få på plass en lyrefri teknisk presisjon. Orkesteret er datter av et driftig bysamfunn, en imponerende industri som er modernitetens propell. Ja, jeg er svært fornøyd med å dirigere Chicago Symphony Orchestra.

RESERVERT OG JOVIAL

Muti er berømt for sin reservertet, noe man knapt kunne tro passer særlig godt med den jovialiteten ameri-

kanske orkestre krever av sin leder. Verdenspressen, særlig den europeiske, la merke til denne mangelen på overensstemmelse dagen etter at han ble innsatt. Imidlertid reagerer Maestro Muti ganske pragmatisk på dette spørsmålet.

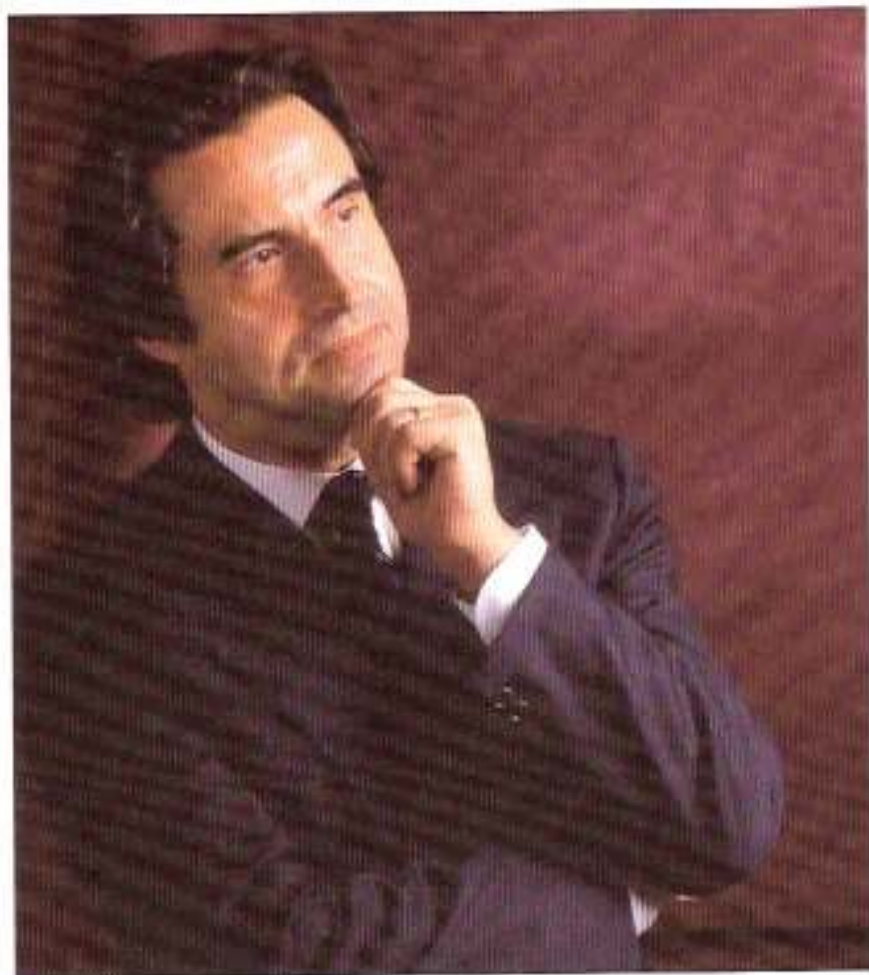
Vi begynner med den forutseringen at i Amerika får ikke teater og film støtte fra staten, men fra meget generøse privatpersoner som gir store beløp. Det plager meg ikke det ringeste å håndhøve på dem eller spise en middag med dem nå og da, fordi jeg vet disse menneskene spiller en viktig rolle i orkestrets liv. Italienerne, men også andre europeere, er vant til å møtes over et måltid, men ulempen er at det ikke fører til noe, bortsett fra noen overfladiske snul, sier Muti og roper sin amerikanske plan.

– I Chicago vil jeg utbre musikk-kulturen til alle samfunnsgrupper ved spesielt å involvere dem som ikke er vant til klassisk musikk. Særlig snakker jeg om den svarte befolkningen fordi så få av dem har råd til å gå på konserter, om immigranter som ikke er integrert ennå, og alle de andre som ikke har penger til billetten. På dette stadiet i mitt liv har det ingen mening for meg å dirigere bare for å dirigere. Jeg vil også engasjere meg i sosiale sammenhenger.

OPERA OG SAMTIDSMUSIKK

Muti ønsker å presentere italiensk opera i Chicago-orkesterets repertoar, og han vil øke andelen samtidsmusikk. Når det gjelder ny musikk er imidlertid Mutis holdning helt klar.

– Det nytter ikke å gjemme seg bak en finger. I dag er det er klart brudd mellom den vanlige komponist og publikum. Vi venter alle sammen på at et nytt språk skal oppstå som publikum kan forstå. Å skape et verk bare for å vise at musikeren bryr seg om hva som skjer i samtiden er ikke annet enn et alibi for å gi hans eller hennes samvittighet fred. Verden er full av partiturer med én dags leverid. Tar du en tur til konservatoriet i Napoli, kommer du til å se hvor mange partiturer fra det 18. århundre som nå er dekket av støv og glemt av alle.

Men vi må innrømme at i løpet av den perioden hadde de et liv.

Muti har en forkjærighet for Napoli. Han ble født og studerte der (ikke bare klaver, men også filosofi), men tilbrakte barndommen i Molfetta, en liten by i Puglia i Sør-Italia. Som tenåring flyttet han til Milano for å studere komposisjon og orkesterdirigering ved konservatoriet Giuseppe Verdi. Muri drømmer fremdeles om Puglia.

TO NATURER

Mitt ønske er å vende tilbake til denne romantiske regionen, et hardt og sterkt område, med oliventrær og nær havet. Jeg drømmer om å tillbringe mine siste år i en trulli (en kjegleformet steinbygning som er typisk for Puglia-regionen) som nå er under restaurering, sier Muti, som i løpet av sin tordnende karriere ikke har unngått visse forsakelser.

Det største offeret var å kvele mitt ønske om frihet. Enkelte ganger føler

jeg en viss nostalgi ved tanken på hvor mye tid jeg har tilbrakt utenfor dette landet. Trulli-prosjektet representerer min potensielle "tilbake til opprinnelsen", sier han, og Cristina legger til at han ofte tar bilen – bilkjøring er hans lidenskap – og kjører 600 km langs den italienske kysten bare for å se at det er fremdrift i restaureringsarbeidet. Da har han det godt.

På den annen side rommer Muti to naturer, to motsatte og komplementerende naturer. En, den som er verdenskjent, er fylt av fasthet og streng disiplin, den er en arv fra moren. Hun var født i Napoli og var en streng dame: barna måtte vaske rommene sine før de gikk på skolen, slik soldater må i brakken.

– Min far var en berømt lege. Fra ham arver jeg min kjærlighet til musikk og et lett sinn. Jeg er inkarnasjonen av disse to sjelene. På podiet viser jeg den sjelen som er videreført fra min mor, mens jeg i hverdagslivet følger i min fars fotspor.

Muti er full av morsomme historier og forbløffer alle med det, selv de som kjenner mennesket bak den strenge og kompromissløse dirigenten, han som liker å trekke seg tilbake til sitt musikkrom for å lese partiturer han kan utenat, enda en gang. Han kan sende lynende blikk på damer som knitter med sjokoladepapir under hans konserter og kan gi en uforberedt journalist en kraftig overhaling.

Han uttrykker det alvorlig som er typisk for en perfektionist, og innrømmer gjerne at podiet rommer smerte.

– Jeg er aldri fornøyd med en fremførelse. Når konserten er over, smiler vi til publikum fordi de applauderer, men samtidig tenker vi på hva vi ikke fikk til.

DET ANDRE PERSPEKTIVET

Folk oppfatter ofte dirigenten som en ubøyelig general, en uforsonlig tyrann. Hva mener Muti selv om dette bildet?

Når publikum ser dirigenten på podiet, gir han inntrykk av å være en hensynsløs autoritær person. Men slikt børde ses fra et annet perspektiv. Dirigenten står foran en gruppe, en slags familie nr. 2 – orkesteret – og han må skape et forhold til en større gruppe bak seg. Ingen kan hjelpe ham i det øyeblikket.

På spørsmål om hvordan han oppfattet Karajan, han som en gang satset på den da bare 30 år gamle italienske dirigenten og hentet ham til Salzburg, er svaret at han selvsagt var krevende, svært krevende.

– Men man behøver ikke tro at denne profesjonelle siden avspeiler hans karakter. Bare tenk over hvor mange dirigenter i min generasjon han hjalp: fra Abbado til Mehta til Ozawa. Vi må alle takke ham for hjelpen han ga oss i begynnelsen av våre karrierer.

Muti forklarer at et orkester ikke er dirigentens eiendom. Om så var, måtte dirigenten gi det en identitet

og viss grad av fleksibilitet for å gjøre det til et idealinstrument for sine kolleger. På spørsmålet om hvem samtidens største dirigenter er, svarer han med en grunnsering fra "min venn Carlos Kleber", som inndelte dirigenter i to kategorier.

– På den ene siden har vi dirigent-maskinisten som er i stand til å reparere mekanismen i orkestermotoren, men som ikke nødvendigvis er en god pilot. På den andre siden har vi Formula-1 dirigent-piloten som er ute av stand til å reparere motoren, men som kjører praktfullt. Idealskikkelsen ville være pilotmaskinistdirigenten, men de er sjeldne foreteelser.

Riccardo Muti er, litt som Nicky Lauda – som var en stor pilot og mekaniker – selv innbegrepet av denne prorypen. Han dirigerer orkester: Ferrarienes storslagemiljø i Chicago Symphony, wienerne, Bayerische Rundfunk og London Philharmonic – og i fem år har han viet seg til å dyrke frem Cherubini-orkesteret, sammen-

satt av helt unge italienske musikere. Disse musikerne arbeider bare med Riccardo Muti, han betyr det faktisk ikke assistenter en gang, men følger alle prøvene slik at de, når prosjektet er ferdig, kan stige inn i institusjons-orkestrerne. Hva innebærer en slik forberedelse av unge musikere?

Når man underviser unge mennesker, underviser man seg selv. Det er en utforskning som nærmest starter i et jomfruelig stadium. Dette forholdet er annerledes enn det man skaper med de store orkestrerne. I juni i fjor fullførte jeg den første fireårs-sykklusen. Jeg er glad, for jeg tror jeg har lært dem å være musikere. Det er ganske vanskelig når man ønsker å utføre dette yrket ikke bare med en estetisk sans, men også med en etisk sans.

EGEN IDENTITET

Mange omtaler Muti som Toscaninis arvtager. Hva tenker maestroen selv om det?

Jeg har hatt fremragende lærere, mennesker med stor moralsk styrke som har lært meg å være musiker. Å være musiker medfører hardt arbeid. Verdi sa at tre ting er svært viktige for musikere: arbeid, arbeid og arbeid, forteller Riccardo Muti.

– Jeg studerte under Antonio Votto, Toscaninis første assistent. Votto, Furtwängler og Karajan representerte hovedsøyene i det 20. århundrets orkesterdirigering. Toscanini gjeninnførte en viss orden, og krevde en viss respekt overfor komponisten fra utøverens side. I det perspektivet anser jeg meg som en etterfølger av Toscanini skolen, selv om jeg ikke tror det finnes arvtagere. Alle må ha sin egen identitet.

Øversatt fra engelsk av Mona Levin

Piera Anna Frassin fra Milano, er musikkritiker og journalist i den store italienske avisen "il Corriere" og skriver for magasiner som Vanity Fair om hjemlige og internasjonale arrangementer innen klassisk musikk, kultur og underholdning.
